Slotverklaring: ‘Symposium waterkwaliteit: oplossingen in de keten’

De Nederlandse watersector staat internationaal bekend om kennis, innovatie en samenwerking. Deze sterke traditie zetten we in om de kwaliteit van ons oppervlaktewater verder te verbeteren. De Kaderrichtlijn Water (KRW) helpt bij ons heldere doel: schoon en gezond water.

Hoewel er belangrijke stappen worden gezet om de dit doel te halen, zijn we er nog niet. In deze slotverklaring scharen rijksoverheid, waterschappen, provincies, gemeenten en omgevingsdiensten zich achter het doel van schoon en gezond water. Ook Glastuinbouw Nederland sluit zich hierbij aan, om de waterkwaliteit in glastuinbouwgebieden te verbeteren. We zetten ons in voor schoon en gezond water door de eigen verantwoordelijkheid niet alleen te kennen, maar die gezamenlijk én individueel ook te nemen. We zetten in op een verdere professionalisering van het domein vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De onderlinge samenwerking wordt versterkt en de toetsing van vergunningen aan de KRW wordt transparant en uniform. Deze slotverklaring zet kracht bij deze drie onderdelen:

- Afvalwaterketen: De vastgestelde visie op de waterketen[1] onderstreept het belang van schoon en gezond water en de rol van de waterketen hierin. Een groot aantal overheden heeft een verantwoordelijkheid voor de afvalwaterketen, bijvoorbeeld op het gebied van VTH. Met de “Aanpak afvalwaterketen KRW-proof” wordt de samenwerking tussen de betrokken partijen verder gestroomlijnd. Deze aanpak wordt als een gezamenlijk traject doorlopen, waarin iedere schakel zijn of haar verantwoordelijkheid pakt.
- Glastuinbouw: Zowel vanuit de glastuinbouwsector als vanuit de betrokken overheden worden stappen gezet om de waterkwaliteit verder te verbeteren. Voorbeelden zijn het Actieplan Waterkwaliteit van Glastuinbouw Nederland en de lijst met maatregelen van het Platform Duurzame Glastuinbouw[2]. Op het terrein van toezicht en handhaving wordt ingezet op effectieve sanctionering -inclusief passende strafmaat- zodat bedrijven de urgentie inzien van het beperken van lekkages en lozingen en een gelijk speelveld wordt gerealiseerd. Daarnaast wordt kennisdeling tussen toezichthouders gestimuleerd.
- Kennisopbouw: Kennis en kunde op de sleutelposten in het VTH-stelsel is essentieel om de waterkwaliteit te kunnen beschermen. Door in te zetten op *human capital* kan de kwaliteit in alle lagen van de sector worden verbeterd. Door een gedragen plan tot kennisontwikkeling uit te werken, worden huidige VTH medewerkers verder opgeleid en wordt de nieuwe instroom beter voorbereid voor het werken in deze sector.

Conclusie

Deze verklaring benadrukt onze gezamenlijke kracht. De bij het symposium betrokken partijen signaleren dat het delen van kennis, het benutten van innovatieve oplossingen en het versterken van de onderlinge samenwerking cruciaal zijn om de waterkwaliteit verder te verbeteren. We gaan schouder aan schouder staan, we kennen onze verantwoordelijkheid en nemen die gezamenlijk en individueel. Zo zorgen we ervoor dat Nederland in een versneld tempo schoon en gezond water kan bereiken.

---

[1] https://unievanwaterschappen.nl/wp-content/uploads/Visie-en-strategie-waterketen-11-december-defintief.pdf

[2] https://www.glastuinbouwnederland.nl/nieuws/extra-maatregelen-ter-verbetering-van-waterkwaliteit-in-glastuinbouwgebieden/

Toelichting

1. Aanpak afvalwaterketen KRW-proof

De aanpak afvalwaterketen KRW-proof bestaat uit vier verschillende blokken, die parallel aan elkaar uitgewerkt worden. De blokken gaan over het verzamelen van gegevens, inzicht in het effect op het oppervlaktewater, opstellen van handelingsperspectieven en ten slotte de borging van de afspraken. Deze blokken worden hieronder verder toegelicht.

Een belangrijk onderdeel van het traject is het verzamelen van de juiste gegevens in de afvalwaterketen. Door monitoring, analyse en gezamenlijke kennisontwikkeling brengen we in beeld wat de benodigde data van waterschappen, omgevingsdiensten en bedrijven is om het effect op de waterkwaliteit goed in beeld te brengen.

In dit traject voeren we emissie-analyses uit bij de rwzi's die inzicht geven in de impact van de afvalwaterketen op de waterkwaliteit en op het behalen van de KRW-doelen. Begin 2026 zullen er in pilotgebieden emissie-analyses uitgevoerd worden. Hierdoor leren we hoe we de lozingen van rwzi's op een juiste manier kunnen toetsen aan de eisen vanuit de KRW, RSA en andere relevante waterkwaliteitsrichtlijnen. Op basis van de ervaringen in de pilots gaan we in kaart brengen wat een redelijke en doelmatige monitoringsinspanning is en hoe die ingevuld kan worden.

Tegelijkertijd ontwikkelen we in 2026 handelingsperspectieven per stof of stofgroep. Deze handelingsperspectieven schetsen de routes en verantwoordelijkheden waarmee we de opgave gezamenlijk kunnen aanpakken. Het gaat daarbij om het neerzetten van een heldere structuur en proces, zodat we vanaf 2027 doelgericht en innovatief vervolgmaatregelen kunnen nemen.

Per zuiveringskring wordt er in kaart gebracht welke uitdagingen er zijn en welke maatregelen er uitgevoerd moeten worden om aan de waterkwaliteitsdoelstellingen te voldoen. De hele keten zal bijdragen aan de maatregelen die uitgevoerd moeten worden, zoals het aanpakken van indirecte lozingen of het aanpassen van het productenbeleid. Vanuit de RSA, conform artikel 23 (nationaal uitvoeringsprogramma) moet Nederland als lidstaat een investeringsprogramma opgesteld hebben per 1 januari 2028. De plannen die worden opgesteld voor de zuiveringskringen zullen een onderdeel zijn van dit investeringsprogramma.

2. Glastuinbouw

De waterkwaliteit in glastuinbouwgebieden is de afgelopen decennia flink verbeterd, onder meer door strengere wetgeving m.b.t. lozingen van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Waar de meeste landbouwsectoren geen duidelijke trend laten zien als het gaat om normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen, laten de normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in glastuinbouwgebieden een duidelijke neerwaartse trend zien (Deltares, Landelijk meetnet). Ondanks de geboekte voortgang zijn normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten nog steeds een probleem en moet er nog veel werk verzet worden om doelbereik voor de KRW dichterbij te brengen.

De glastuinbouwsector heeft met het Actieplan Waterkwaliteit initiatief genomen voor gebiedsaanpakken, waarbij tuinders maatregelen treffen en zelf meten of deze succesvol zijn. Inmiddels is duidelijk dat deze aanpak werkt. De succesfactor lijkt de samenwerking tussen tuinders onderling, tussen tuinders en waterschappen, en advisering door watercoaches.

Naast de bedrijven die actief meewerken aan het voorkomen en oplossen van lekkages van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten, zijn er ook bedrijven of individuen die zich niet houden aan de milieuvoorvoorschriften. Toezicht en handhaving zijn essentieel om overtredingen en milieudelicten (zoals illegale lozingen) een halt toe te roepen. Waterschappen en omgevingsdiensten signaleren dat het niet eenvoudig is om tot doeltreffende bestraffing te komen. Voldoende bewijslast is cruciaal voor effectieve sancties, die in verhouding staan tot het voordeel dat genoten wordt door bedrijven die een loopje nemen met de milieuvoorschriften.

De betrokken partijen signaleren dat er verschillende mogelijkheden zijn om de effectiviteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving te verhogen. Effectieve vergunningverlening start bij goed overleg tussen de betrokken partijen, zodat oplossingen in beeld komen die ruimte bieden om te ondernemen, met oog voor maatschappelijke belangen zoals een goede waterkwaliteit. Effectief toezicht is sterk gebaat bij het versterken van de kennisbasis van toezichthouders. Om deze reden is het Platform Duurzame Glastuinbouw gestart met workshops over succesvol toezicht op grondteeltbedrijven (prioriteit nummer 1 vanwege uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen). Effectieve handhaving is sterk gebaat bij nauwere samenwerking tussen de verschillende instanties. Het gaat hierbij niet alleen om de samenwerking tussen waterschappen en omgevingsdiensten, maar ook om samenwerking met de NVWA, FIOD, en andere partijen met een specifieke toezichthoudende taak. Doel is inzet van de meest effectieve interventie, vanuit de meest geëigende organisatie. Door kennis uit te wisselen (bijvoorbeeld tussen het OM en waterschappen) aangaande ingezette interventies en succesfactoren achter succesvolle strafzaken, kunnen strafzaken effectiever en efficiënter worden afgehandeld. Een goede pakkans en voldoende afschrikwekkende sancties maken vervolgens duidelijk dat milieudelicten niet lonen. Dat is een hart onder de riem voor de tuinders die al actief werken aan de verbetering van de waterkwaliteit rondom hun bedrijf.

3. Kennisopbouw

Het VTH-stelsel speelt een essentiële rol in het beschermen van de waterkwaliteit in Nederland. Nieuwe ontwikkelingen door bijvoorbeeld de KRW over het herzien en bezien van vergunningen vergroten de druk op het VTH-stelsel en kunnen potentieel leiden tot kennisleemtes bij bestaande VTH medewerkers. Daarnaast zijn er signalen bij alle betrokken partijen dat er behoefte is aan meer aandacht voor kennisontwikkeling binnen de VTH sector. Door samen in te zetten op het *human capital* beleid binnen de VTH sector wordt er gehoor gegeven aan deze signalen, kan de druk op het VTH-stelsel worden verlicht en wordt de kwaliteit in alle lagen van de sector verbeterd.

De kennisopbouw binnen het VTH-stelsel kan in twee hoofdcategorieën worden uitgesplitst. Enerzijds kan er worden ingezet op kennisopbouw bij bestaande VTH medewerkers. Anderzijds is er te weinig aanwas van nieuwe VTH medewerkers en kan er specifiek worden ingezet op opleidingstrajecten voor nieuwe medewerkers.

Voor kennisopbouw bij bestaande VTH medewerkers kan na aanleiding van een eerder succesvol opleidingstraject voor vergunningverlening medewerkers o.a. worden ingezet op het actualiseren, uitbreiden of (indien nodig) ontwikkelen van lesmodules voor trainingen. Op deze manier kunnen er modules voor zowel vergunningverlening, toezicht en handhaving beschikbaar worden gesteld en kunnen er trainingen worden gegeven aan bestaande VTH medewerkers.

Voor de aanwas van nieuwe VTH medewerkers zal er verder moeten worden verkend wat de meest effectieve manieren zijn om de potentiële nieuwe medewerkers op te leiden en te enthousiasmeren over het werken in de VTH sector. De verkenning zou zich onder andere kunnen richten op het ontwikkelen van lesmodules voor HBO curricula en het faciliteren van traineeships op de verschillende onderdelen binnen vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Al met al zal er voor zowel kennisopbouw bij bestaande VTH medewerkers als voor de aanwas van nieuwe VTH medewerkers een nader plan moeten worden uitgewerkt dat door alle partijen gedragen wordt.